

Les dones en els mitjans de comunicació

Des dels pecats i les desautoritzacions

Apunts didàctics, octubre 2008

www.observatoridelesdones.org

Des dels pecats i les desautoritzacions

Amb els següents apunts didàctics volem procurar un espai de reflexió per tal de poder posar sobre la taula els motius pels quals la imatge pública de les dones, construïda principalment des dels mitjans de comunicació, encara avui es construeix en termes de desautorització i invisibilització social, així com també des d'una pretesa necessitat de ser reeducades i reconduïdes, constantment, a l'ordre social imperant.

Per tal que aquests motius quedin al descobert i poder-nos-hi enfrontar críticament, cal constatar des de quines plataformes es promouen les imatges de les dones i com les dones es representen i s'expliquen des dels mitjans.

Saber que l'ordre social proposat pels mitjans està confeccionat des dels interessos del patriarcat és fonamental. Molt sovint, el lloc que se suposa que els homes i les dones ocupen en el relat de la realitat, que no és cap altre que la necessitat d'emmotllar-se en aquest ordre patriarcal, es decideix o naturalitza des d'unes relacions de poder jeràrquiques que, de manera implícita, comporten un exercici de violència simbòlica o estructural. Sabem que el patriarcat tendeix a privilegiar més aquells valors que exploten una masculinitat heroica i tradicional que no pas la feminitat. Així, molt sovint, les dones es veuen representades i anomenades des d'uns principis de discriminació que són els que, d'alguna manera, sotmeten les dones sota uns clixés i uns relats que tendeixen a potenciar més la seva manca de possibilitats o incompetències amb l'ordre social imperant.

Quan es tracta de reassignar rutines i relacions de poder

Podríem dir que una de les màximes expressions de l'ordre social promogut i històricament imposat des del patriarcat la podem trobar en la manera com s'ha distribuït i capitalitzat el món laboral. A grans trets, en aquesta distribució, mentre que a els homes els correspon el treball, l'activitat i el domini de l'espai públic, a les dones, se les ha vinculat amb la domesticitat, la privacitat i la passivitat. A més, si des de temps històrics els càrrecs de responsabilitat han estat encapçalats per homes, les activitats de les dones han estat menystingudes quan no invisibilitzades. De fet, ja des del s. XIX, amb

l'adveniment de la revolució científica i tecnològica, la veu de la ciència i la raó han estat relacionades amb la masculinitat. Així, d'una manera tan explícita com simbòlica, les dones han estat excloses tant de la participació i activitat laboral com de la història del pensament en general.

Hem de tenir en compte que aquesta distribució del treball i de la creació del pensament imperant s'ha naturalitzat i s'ha donat per bona i per absoluta. De manera que podríem dir que els rols que homes i dones han viscut al voltant d'aquesta distribució s'han convertit en rutines. De manera tradicional, i sobretot a causa de l'enorme influència que els mitjans han pogut tenir sobre la ciutadania, aquests han estat regulats segons els interessos principals de les ideologies dominants. Malgrat que la realitat social actual és una altra, i homes i dones han adquirit responsabilitats diferents, i alternatives a les tradicionals, les ideologies dominants imperants, entre elles el patriarcat, segueixen sent les principals a l'hora de relatar la realitat. Per tant, no és estrany que encara avui els ordres narratius dels mitjans desautoritzin les inclusions i les activitats de les dones, o quedin desfasats d'acord amb els nous mapes socioculturals.

Treballem-ho amb els següents exemples:

Proposta d'activitats¹

- Feu un exercici d'investigació.

Fixeu-vos en diferents anuncis destinats a vendre productes per a la llar o per tenir cura dels infants.

- A qui creieu que es dirigeixen principalment? Per quin motiu?
- Majoritàriament, estan protagonitzats per homes o per dones?
- Quan estan protagonitzats per homes, l'anunci s'explica de manera responsable i seriosa o, contràriament, en fa burla o paròdia?

- Fixeu-vos ara en un altre tipus de publicitat, aquella que anuncia aliments o medicaments vitamínics (*Actimel*, suc concentrats, *Supradyne...*).

Fixeu-vos atentament en què fan els diferents personatges protagonistes i comenteu el següent:

- Segons aquesta publicitat, els homes i les dones necessiten les vitamines i l'energia per a les mateixes activitats? Per què ho consumeixen els homes? I les dones? Així doncs, què implica ser un superheroi? I una superheroïna?
- Feu una valoració i discutiu-la: tenint en compte el que s'ha treballat en aquests dos exercicis, segons la publicitat la consideració social de les dones és més valorada per la seva capacitat de gestió de la llar, o bé per la seva capacitat d'exercir un treball remunerat? Als homes, se'ls considera segons les seves activitats domèstiques? Per quin motiu, doncs, les dones són les responsables de conciliar el treball remunerat amb l'activitat domèstica?

¹ Tots els exercicis s'han proposat tenint en compte que, en cas que sigui necessari, en pugueu trobar informació a Internet i a YOU TUBE. Si llegiu el dossier des de l'ordinador podreu veure el clips via Internet si cliqueu damunt el text de color blau.

- Observa i llegeix la notícia següent atentament.

“[Capitán, mande firmes](#)”. (Veure també a l'annex)

Després de llegir la notícia, potser sí que podem coincidir amb el que suposem que vol ser l'esperit del relat: el fet que una dona sigui per primera vegada Ministra d'Interior és un fet inèdit. Això no obstant:

- Quin interès pot tenir descriure com va vestida la ministra? Aporta algun tipus d'informació? Aquest detall li dóna un to rigorós o més aviat és fruit de no saber com enfocar una notícia com aquesta?
- Després d'aquesta anàlisi, creieu que està celebrant la notícia o que més aviat qüestiona i desautoritza aquesta nova relació de poder de les dones amb el seu entorn? Si no ho veieu clar, compareu com es representen i s'expliquen les gestes dels herois.

- Llegiu atentament:

Miembros y miembras felices

ANÁLISIS

José Manuel Garayoa

Los miembros y miembras del Ibex se mostraron ayer encantados no sólo por su nueva condición gramatical, sino también por una sustancial alza del Ibex, que se ha hecho esperar. Un 2,14% arriba.

Y es que el sentimiento efusivo y feliz de los miembros y miembras no era tanto atribuible a lo de la ministra del ramo como por el ambiente de fusiones y compras reinante en el parquet, que ayudó a subir la temperatura.

Ayer se fusionaba todo, no sé si ustedes apreciaron el ambiente primaveral que nos rodeaba. En EE.UU. el productor de la célebre *birra* Budweiser ha sido ten-

tado por la compañía belgo-brasileña InBev, que le pone sobre la mesa 46.000 millones de dólares.

En la fría Alemania, Commerzbank (+6,34%) y Dresdner Bank ya se ven metidos en un *ménage à trois* con el Postbank.

Y acá, el Popular (+6,7%) se puso como una moto a causa de unos mariachis que andan tras el 30% de sus huesitos. Ni en una canción de la miembra Bruni.

Aquesta és una píndola informativa de l'actualitat econòmica.

- Què explica?
- Al llarg del relat fa referència a la polèmica engegada arran d'unes declaracions de la ministra d'Igualtat Bibiana Aído, en què es va dirigir a l'audiència com a “miembros y miembras”. Com que la paraula “miembra” no està regulada per la Real Academia de la Lengua Española, de seguida tothom es va exclamar.
- Per quin motiu creieu que aquest periodista insisteix tant a fer evident aquesta polèmica? Aporta informació a l'estat de l'IBEX?

- Aquesta burla, en quin lloc situa l'activitat de les dones respecte a la informació de l'estat de l'economia del país? Suposa que ens interessa? Suposa que hi treballem tant com els homes?

Quan es parla des de qui dicta les pautes morals

De la mateixa manera que la distribució laboral ha estat capitalitzada per la masculinitat, així també passa amb la història del pensament i la moralitat. Són els interessos del patriarcat, que potencia la masculinitat com a model de conducta, qui s'encarreguen de regular i celebrar quins són els valors positius de la nostra societat. Aquests valors sovint són fruit d'una relació de poder i privilegi que legitima certes conductes per a uns, mentre que en censura d'altres per a segons quins col·lectius.

Sense anar més lluny, la vivència de la sexualitat n'és un exemple molt clar. Mentre que la masculinitat sovint ha estat celebrada per la seva capacitat en la conquesta i el flirteig, i per la llibertat amb què pot gaudir de les seves experiències, per a la correcta feminitat s'espera i es valora el contrari: pudor i secret, que durant anys ha fet de la virginitat el valor més preuat de les dones. Malgrat que sembla que tornem a un discurs antic, encara avui moltes de les imatges de les dones, o del lloc que aquestes ocupen en els relats de la realitat, es confeccionen des d'aquesta premissa i divisió. No és ingenu dir que, avui, el concepte adulteri no significa el mateix per als nois que per a les noies. Només cal recordar que fins fa molt poc la violència contra les dones, sobretot en els àmbits domèstics, s'atenuaven sota el mot de "crims passionals".

Això no obstant, dins d'aquesta llibertat o censura en la vivència de la pròpia sexualitat, hi ha moltes contradiccions, contradiccions que us animem a treballar a partir dels següents exercicis.

Proposta d'activitats²

- Llegiu la notícia “*Las prostitutas de la calle se sienten acosadas por la ley*” que trobareu adjunt al final dels apunts:

La notícia parla sobre la normativa de regularització del treball sexual, sobretot en la defensa dels seus drets. Ara bé:

- A jutjar pel titular, quin respecte diríeu que mereixen les protagonistes de la informació? Creus que aquestes fotografies ‘robades’ contribueixen a tractar-les com a objectes o com a persones amb drets? En el relat hi ha alguna treballadora sexual que testimoniï el que l'article posa en qüestió?
 - Així doncs, quina creieu que és la percepció general que es té de les treballadores sexuals?
 - Com es refereix a les treballadores sexuals? Per quin motiu creieu que utilitza un to narratiu poètic, com si es tractessin més de personatges de novel·la o ficció que no com a éssers humans reals?
- Busqueu a Internet informació sobre el programa televisiu “[Madres Adolescentes](#)”.

En aquest programa *coach*, és a dir, un programa que treballa l'autoestima dels seus participants, tanquen durant tot un mes sis noies adolescents que han estat mares. Acompanyades de dues infermeres i una psicòloga, l'objectiu és que aprenguin a ser mares.

- Per quin motiu creieu que les parelles de les noies i pares de les criatures no són també protagonistes del programa? Per quin motiu només surten de manera anecdòtica i puntual? Aleshores, sobre qui recau la total responsabilitat de ser mares adolescents?

² Tots els exercicis s'han proposat tenint en compte que, en cas que sigui necessari, en pugueu trobar informació a Internet i a YOU TUBE. Si llegiu el dossier des de l'ordinador podreu veure el clips via Internet si cliqueu damunt el text de color blau.

- De quina manera creieu que tracten les protagonistes: com a persones a qui els ha passat un fet, que és el de quedar-se embarassades, o com a persones irresponsables i incompetents en l'exercici de ser mares?
- D'aquest tractament que reben, quina sensació creieu que se'n desprèn: de caos total o d'aprenentatge acompanyat?